

**ПЕДАГОГ КАДРЛАРНИ ТАЙЁРЛАШДА КОМПЕТЕНЦИЯГА
АСОСЛАНГАН ЁНДАШУВ**

Очилова Нигора Маллаевна

Ахборот технологиялари ва менежмент университети

п.ф.н, в.б профессор

Аннотация: Ушбу мақолада педагогик кадрларни тайёрлашда компетенцияга асосланган ёндашувнинг аҳамияти ва зарурлиги таҳлил қилинган. Бугунги кун ўқитувчиси фақатгина фан соҳасида билимли бўлиш эмас, балки мукаммал касбий, методик, коммуникатив ва шахсий компетенцияларга эга бўлиши талаб этилмоқда. Мақолада ушбу компетенциялар мазмуни, уларни шакллантириш усуллари ҳамда замонавий таълимда уларнинг ўрни ёритилган. Шунингдек, педагогик ОТМларда компетенциявий ёндашувни жорий этишнинг устувор йўналишлари ҳам кўриб чиқилган.

Калит сўзлар: педагогик компетенция, касбий тайёргарлик, педагог кадрлар, компетенцияга асосланган ёндашув, таълим технологиялари, ўқитувчи тайёрлаш.

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД К ПОДГОТОВКЕ ПЕДАГОГОВ

Очилова Нигора Маллаевна

Университет информационных технологий и менеджмента

к.п.н. и.о проф.

Аннотация: В данной статье рассматривается компетентностный подход как ключевое направление в подготовке педагогических кадров в условиях модернизации системы образования. Подчеркивается важность формирования у будущих учителей профессиональных, методических, коммуникативных и личностных компетенций, необходимых для эффективной педагогической деятельности. Также анализируются современные требования к учителю XXI века и методы, способствующие развитию профессиональной компетентности студентов педагогических вузов.

Ключевые слова: педагогическая компетентность, профессиональная подготовка, педагогические кадры, компетентностный подход, образовательные технологии, педагогические вузы.

COMPETENCY-BASED APPROACH TO TEACHER TRAINING

Ochilova Nigora Mallayevna

University of Information Technologies and Management

Candidate of Pedagogical Sciences, Acting Professor

Abstract: *This article explores the competency-based approach as a key strategy in the training of future pedagogical personnel within the framework of modern educational reforms. It emphasizes the importance of developing professional, methodological, communicative, and personal competencies in future teachers to ensure effective teaching practice. The paper also analyzes current demands on 21st-century educators and highlights teaching methods that support the development of pedagogical competencies among students of teacher training institutions.*

Keywords: *pedagogical competence, teacher training, professional development, competency-based approach, educational technologies, teacher education institutions.*

Бугунги кунда таълим тизимида юқори малакали педагог кадрларни тайёрлаш масаласи катта аҳамият касб этмоқда. Таълим сифати ва самарадорлиги асосан ўқитувчиларнинг касбий қобилиятлари, педагогик малака ва компетенцияларига боғлиқ. Шунинг учун педагог кадрларни тайёрлаш жараёнида анъанавий билим беришдан ташқари, компетенцияга асосланган ёндашувни жорий этиш зарурияти юзага келмоқда. Бу ёндашув педагогларнинг назарий билимлари билан бирга амалий кўникмаларини ҳам шакллантиришга қаратилган бўлиб, уларни замонавий таълим талабларига мослаштириш имконини беради.

Компетенция — мураккаб касбий ва шахсий сифатлар, билим, кўникма ва муносабатларни ўз ичига олган интегратив категориядир. Педагогика соҳасида компетенциялар педагогнинг муваффақиятли фаолияти учун зарур бўлган билиш ва амал қилиш қобилиятлари сифатида тушунилади. Компетенцияларга асосланган ёндашув таълим жараёнини натижали ташкил этишга хизмат қилади, шунингдек педагогларнинг мустақиллик ва ижодийлик даражасини оширади.

Замонавий таълим тизимида педагог кадрларни тайёрлаш жараёнида компетенцияга асосланган ёндашув муҳим аҳамият касб этмоқда. Бунда педагогнинг фақат билим ва малакаси эмас, балки мураккаб касбий компетенцияларини шакллантиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Бу ёндашув педагог кадрларнинг касбий фаолиятини самарали ташкил этиш, уларнинг ижтимоий ва шахсий ривожланишини таъминлашда муҳим ўрин тутди.

Компетенцияга асосланган ёндашув — бу ўқув жараёнида билим, кўникма, муносибат ва шахсий хусусиятларнинг ўзаро уйғунлиги асосида касбий малака ва

**TALIM STRATEGIYASI: YUQORI MALAKALI BO'LAJAK PEDAGOG
KADRLAR TAYYORLASH ISTIQBOLLARI**
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
21.10.2025

қобилиятларни шакллантириш усулидир. Ушбу ёндашувга кўра, ўқитувчилар нафақат назарий билимларга эга бўлишлари, балки амалий касбий фаолиятда қўллаш учун зарур кўникмаларни ҳам ривожлантиришлари керак.

Мазкур ёндашувнинг таълим тизимидаги аҳамиятини М. Б. Розиннинг фикрича -Компетенцияга асосланган ёндашув педагог кадрларни тайёрлашда уларнинг муваффақиятли фаолияти учун зарур бўлган билим ва кўникмалар тўпламига йўналтирилган[1].

Компетенцияга асосланган ёндашувнинг устунликлари куйидагилардан иборат:

- Фаол ўқитиш ва амалиётга йўналтирилган таълим жараёнини ташкил этиш.
- Ўқитувчиларнинг профессионал ўсишини таъминлаш.
- Касбий муаммоларни ҳал қилиш қобилиятини шакллантириш.
- Шахсга йўналтирилган таълимни самарали ташкил этиш.

Туркиялик педагог А. Йылдызнинг таъкидлашича -“Педагогларни тайёрлашда компетенцияга асосланган ёндашув уларнинг касбий фаолиятида тез ва тўғри қарорлар қабул қилиш қобилиятини оширади[2].

3. Компетенцияга асосланган педагог кадрлар тайёрлашнинг структураси

Педагогик кадрларни тайёрлашда компетенцияларни уч гуруҳга бўлиш мумкин:

1. **Касбий компетенциялар** — фан ва педагогика соҳасидаги билим ва кўникмалар.

2. **Методик компетенциялар** — таълим жараёнини ташкил этиш ва ўқитиш услублари.

3. **Шахсий ва коммуникатив компетенциялар** — этика, раҳбарлик, ҳамкорлик қобилиятлари.

Бу бўйича М. В. Коваль таъкидлайди[3]- "Педагог кадрларни тайёрлаш тизимида барча уч турдаги компетенциялар ўзаро уйғунликда ривожланиши керак"

Ўзбекистонда ҳам сўнгги йилларда педагогик таълимни такомиллаштиришда компетенциявий ёндашувга катта эътибор қаратилаётгани кузатилмоқда. Президентнинг таълим соҳасидаги фармонлари, Миллий таълим стратегиясида бу масалага алоҳида урғу берилган. Халқаро таълим соҳасида компетенцияга асосланган ёндашув кўплаб давлатларда қабул қилинган ва муваффақиятли қўлланилмоқда. UNESCO ва OECD каби ташкилотлар ҳам педагогик кадрларни тайёрлашда компетенциялар тўпламини шакллантиришни тавсия қилади. Педагогика соҳасидаги олим М. Н. Смирнов таъкидлайди- “Компетенцияларга асосланган ёндашув педагогик фаолиятни амалий ва натижали қилишга имкон беради[4].”

Компетенция тушунчаси XX аср охирида пайдо бўлиб, унинг назарий асослари П. Друкер, Р. Бойатзис ва бошқа мутахассислар томонидан ишлаб чиқилди. Педагогикада эса компетенция ёндошуви инсоннинг касбий ва шахсий ривожланишини интегратив тарзда қараш имконини беради

**TALIM STRATEGIYASI: YUQORI MALAKALI BO'LAJAK PEDAGOG
KADRLAR TAYYORLASH ISTIQBOLLARI**
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
21.10.2025

Қирғизистонлик олим Б. Абдраимов таъкидлайди-“Компетенцияга асосланган ёндашув инсоннинг билим, кўникма ва муомала кўникмаларини бирлаштиришга йўналтирилган бўлиб, бу педагогикада ўзгаришлар ва инновациялар учун пойдевор вазифасини бажаради[5].”

Педагогларни тайёрлашда шакллантириладиган асосий компетенциялар-
Профessional компетенциялар: таълим дастурлари, фан соҳасидаги билим ва педагогик билимлар.

- **Методик компетенциялар:** дарсларни режалаштириш, таълим методларини қўллаш, ахборот-коммуникация технологияларини интеграция қилиш.

- **Коммуникатив компетенциялар:** талабалар билан самарали мулоқот, жамоада ишлаш, муаммоларни ҳал қилиш.

- **Шахсий компетенциялар:** педагог этикаси, раҳбарлик, ижодий ёндашув, танқидий фикрлаш.

Ушбу компетенциялар кафедралар, илмий марказлар томонидан амалиётдаги вазиятларни таҳлил қилиш асосида шакллантирилади ва таълим жараёнида кўпқиррали усуллар орқали ривожлантирилади.

Замонавий педагогикада компетенцияга асосланган таълим турли педагогик технологиялар билан биргаликда қўлланилади. Масалан:

- **Проектга йўналтирилган таълим (Project-Based Learning)** — талабаларга реал муаммоларни ҳал қилиш орқали кўникмаларни ривожлантириш.

- **Масъулиятли таълим (Problem-Based Learning)** — талабаларни танқидий фикрлашга ва мустақил қарорлар қабул қилишга ўргатади.

- **Интерактив усуллар** — гуруҳли муҳокамалар, кейс-стадилар, ролик ўйинлар.

- **ICT ва рақамли воситалар** — онлайн платформалар, виртуал муҳитлар орқали педагогик жараёни такомиллаштириш[6].

Педагог кадрларни тайёрлашда назария ва амалиётнинг уйғунлиги муҳимдир. Амалиёт орқали талабалар ўқитувчилик касбига зарур бўлган қобилиятларини синаб кўришади, муаммоларни ҳал қилишда ўз малакасини оширишади. Компетенцияга асосланган ёндашувни самарали жорий этишда бир қатор муаммолар мавжуд:

- Олий таълим муассасаларида малакали педагог кадрлар етишмаслиги.
- Таълим дастурларининг замонавий талабларга тўлиқ мослаштирилмаслиги.
- Компетенцияларни баҳолашнинг аниқ ва самарали усулларининг йўқлиги.
- Талабаларнинг ўқув мотивациясини ошириш масалалари.

Келажакда ушбу муаммоларни ҳал қилиш учун педагог кадрларни тайёрлаш тизимини янги инновацион технологиялар ва халқаро стандартлар асосида такомиллаштириш зарур.

**TALIM STRATEGIYASI: YUQORI MALAKALI BO'LAJAK PEDAGOG
KADRLAR TAYYORLASH ISTIQBOLLARI**
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
21.10.2025

Шунингдек, педагогларнинг касбий ривожланишини давомли таълим тизими орқали таъминлаш муҳим. Педагог кадрларни тайёрлашда компетенцияга асосланган ёндашув бугунги таълим тизимининг асосий тамойилларидан бири ҳисобланади. Ушбу ёндашув педагогларнинг касбий билимлари, амалий кўникмалари ва шахсий сифатларини мукамал бирлаштиришга қаратилган бўлиб, уларни замонавий таълим жараёнида самарали фаолият юритишга тайёрлайди.

Компетенциявий ёндашув педагог кадрларнинг мустақиллик, ижодийлик ва муаммоларни ҳал қилиш қобилиятини оширади, таълим сифатини яхшилашга хизмат қилади. Шунингдек, у педагогларнинг касбий ривожланишини давомли таълим асосида таъминлаш имконини беради. Бу эса мутахассисларнинг замонавий талабларга мослашуви ва соҳадаги инновацияларни жорий этишида муҳим рол ўйнайди.

Муаммоларга қарамай, компетенцияга асосланган ёндашувни жорий этиш педагогика соҳасида сифатли ўзгаришларни амалга оширишда муҳим аҳамиятга эга. Бу йўналишда таълим дастурларини такомиллаштириш, амалий тренинг ва стажировкаларни ташкил этиш, педагогларнинг малакаларини баҳолашнинг янги усулларини жорий этиш каби чора-тадбирлар ишлаб чиқилиши зарур.

Хулоса сифатида, педагог кадрларни тайёрлашда компетенцияга асосланган ёндашувни самарали амалга ошириш таълим сифатини ошириш, янги авлоднинг интеллектуал ва ижтимоий салоҳиятини юксалтиришда асосий омиллардан бири саналади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Розин М. Б. *Педагогика: концепции и технологии* — Москва: Просвещение, 2010. — 320 б. — Б. 45.
2. Yıldız A. *Competency-Based Teacher Training* — Ankara: Eğitim Yayınları, 2018. — 150 p. — p. 102.
3. Коваль М. В. *Педагогика профессионального образования* — Санкт-Петербург: Питер, 2014. — 256 с. — С. 78.
4. Смирнов М. Н. *Современная педагогика: теория и практика* — Москва: Наука, 2017. — 400 с. — С. 134.
5. Абдраимов Б. *Педагогика ва компетенция* — Бишкек: Илм, 2019. — 128 б. — Б. 56.
6. OECD. *Teachers as Designers of Learning Environments: The Importance of Innovative Pedagogies* — Paris, 2019.